

JĘZYK W KOMUNIKACJI

RADA NAUKOWA

Feliks PLUTA (przewodniczący)

Andrzej DYSZAK, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Edita KOMINARECOVA, Uniwersytet Preszowski w Preszowie

Grzegorz MAJKOWSKI, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Halina PELCOWA, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Paweł PŁUSA, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Józef PORAYSKI-POMSTA, Uniwersytet Warszawski

Małgorzata ŚWIĘCICKA, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Slávka TOMAŠČIKOVÁ, Uniwersytet Pavla Jozefa Šafárika w Koszycach

Zenon WEIGT, Uniwersytet Łódzki

LISTA RECENZENTÓW

Elżbieta AWRAMIUK, Uniwersytet w Białymstoku

Leszek BEDNARCZUK

Edward BREZA

Maria CZAPLICKA-JEDLIKOWSKA, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
w Bydgoszczy

Sławomir GALA, Uniwersytet Łódzki

Anna KRUPSKA-PEREK, Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi

Feliks PLUTA

Slávka TOMAŠČIKOVÁ, Uniwersytet Pavla Jozefa Šafárika w Koszycach

Paul WILSON, Uniwersytet Łódzki

Nadesłane do redakcji artykuły są oceniane anonimowo przez dwóch Recenzentów

JĘZYK W KOMUNIKACJI

Nr 2

Częstochowa 2012

Redaktor naczelny
Grzegorz MAJKOWSKI

Redaktorzy tematyczni
Małgorzata IŻYKOWSKA
Justyna MAKOWSKA

Redaktor językowy
Aneta MAJKOWSKA

Redaktor statystyczny
Paulina UCIEKLAK-JEŻ

Przygotowanie streszczeń (j. angielski)
Zbigniew KOPEĆ

Redaktor naczelny wydawnictwa
Andrzej MISZCZAK

Korekta, skład i łamanie
Studio Graficzne
Piotr KURASIAK

Projekt okładki
Sławomir SADOWSKI

PISMO RECENZOWANE

Podstawową wersją periodyku jest publikacja książkowa

© Copyright by Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
Częstochowa 2012

ISSN 2084-5111

Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego
Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie
42-200 Częstochowa, ul. Waszyngtona 4/8
tel. 34 378-43-29, faks 34 378-43-19
www.ajd.czyst.pl; e-mail: wydawnictwo@ajd.czyst.pl

SPIS TREŚCI

<i>Wstęp</i>	9
I Studia i rozprawy	
Edward Breza, <i>Epitety NMP w „Hymnach kościelnych”</i>	15
Judyta Kabus, <i>Analiza dyskursu w naukach humanistycznych</i>	35
Marta Wybraniec, <i>Tekst libretta a komunikat spektaklu baletowego</i>	51
Olga Ziopaja, <i>Środki werbalnej ekspresji a język ciała</i> – <i>taniec współczesny jako medium emocji</i>	61
Ewa Zielińska, <i>Wskaźniki zespolenia w zdaniu pojedynczym</i> w gwarach kocińskich	67
Justyna Makowska, <i>Relacje płci w etnokulturze Podhala na przykładzie</i> <i>utworów gwarowych autorstwa Jana Gutta-Mostowego</i>	79
Jolanta Kasperek, <i>Stylizacja językowa na polszczyznę Żydów</i> w utworze Karola Miarki „ <i>Mosiek spekulant</i> ”	103
Ilona Stasiołek, <i>Językowy obraz zmagania pisarskich Teodora Parnickiego</i> na podstawie „ <i>Dzienników z lat osiemdziesiątych</i> ”	111
Karolina Ditych, <i>Teaching Communications skills</i> <i>during an English lesson</i>	119

Michał Garncarek, <i>Polski język migowy w nauczaniu osób słyszących.</i> <i>Wskazówki metodyczne</i>	129
--	-----

II Recenzje i omówienia

Bartosz Woźniak (recenzja): A. Majkowska, G. Majkowski, <i>Źródła do dziejów języka polskiego w rękopiśmiennych zbiorach Jasnej Góry</i> , WCM, Warszawa – Opole 2011, ss. 129	143
Grzegorz Majkowski (recenzja): J. Kuć, <i>Antroponimia pogranicza podlasko- -mazowieckiego (na podstawie XVII-wiecznych ksiąg parafialnych z Mokobód)</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo- -Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce 2011, ss. 283	149

III Kronika

Aneta Majkowska, <i>Sprawozdanie z IX Międzyuczelnianej Studenckiej Konferencji Naukowej Język – Teatr – Literatura</i> , Częstochowa, 7–8 maja 2012 roku. (Sekcja B. Językoznawstwo)	159
<i>Informacje dla Autorów</i>	163

TABLE OF CONTENTS

<i>Introduction</i>	9
I Studies and dissertations	
Edward Breza, <i>Epithets NMP in „Hymny kościelne”</i>	15
Judyta Kabus, <i>The analysis of the discourse in humanities</i>	35
Marta Wybraniec, <i>The text of the libretto and the communication of the ballet-spectacle</i>	51
Olga Ziopaja, <i>Measures of the verbal expression and the body language – the modern dance as the medium of the emotion</i>	61
Ewa Zielińska, <i>Indicators of the junction in the single sentence in dialects Kociewia</i>	67
Justyna Makowska, <i>Relations between the sexes in Polish Highlanders ethnoculture in dramas written by Jan Gutt-Mostowy</i>	79
Jolanta Kasperek, <i>The lingual stylization on Polish of Jews in the composition of Karol Miarka „Mosiek spekulant”</i>	103
Ilona Stasiołek, <i>The lingual picture of strugglings writer’s Theodor Parnicki on the basis „Journals from the eighties”</i>	111
Karolina Ditrych, <i>Teaching Communications skills during an English lesson</i>	119

Michał Garncarek, <i>Polish expressed by signs in the teaching of persons hearing. Methodical advices</i>	129
---	-----

II Reviews and discussions

Bartosz Woźniak (discussion): A. Majkowska, G. Majkowski, <i>Źródła do dziejów języka polskiego w rękopiśmiennych zbiorach Jasnej Góry</i> , WCM, Warszawa – Opole 2011, ss. 129	143
Grzegorz Majkowski (discussion): J. Kuć, <i>Antroponimia pogranicza podlasko-mazowieckiego (na podstawie XVII-wiecznych ksiąg parafialnych z Mokobód)</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce 2011, ss. 283	149

III Chronicle

Aneta Majkowska, <i>Report of IX Intercollegiate Student Scientific Conference Language – Theater – Literature, Częstochowa, 7–8 maja 2012 roku. (The section B. Linguistics)</i>	159
<i>The information for Authors</i>	163

WSTĘP

Oddajemy do rąk Czytelników kolejny numer periodyku podejmującego problematykę użycia języka. Zagadnienia roli języka w komunikowaniu. Dział studiów i rozpraw otwiera praca wybitnego onomasty, znawcy historii języka polskiego, zwłaszcza Pomorza, Profesora Edwarda Brezy. Tym razem badacz opracował epitety Matki Bożej występujące w *Hymnach kościelnych* w przekładzie jezuita ks. Tadeusza Karyłowskiego. Autor podaje bogaty zbiór epitetów. Wśród tytułów NMPanny wyróżnia na przykład: *Matka Boska Pięknnej Miłości* (pochodzi z hymnu *Te gestientem gaudiis* TK 2000, str. 5, w. 3, ułożonego w XVII w. przez dominikanina Eustachego Sirena), *Błoga Królowa niebian* (pochodzi z hymnu *Te dicimus praeconio* TK 132, str. 4, w. 1–2). Profesor Breza podkreśla, że epitety hymniczne są inspiracją dla pisarzy i poetów, na przykład dla kaszubskiego poety Jana Trepczyka, który do Matki Boskiej Królowej Kaszub ze wsi Sianowo pod Kartuzami zwraca się *Sjónowskō nasza Matinkò* ‘Nasza Sianowska Mateńko’. Epitet odnajduje także w inwokacji do *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza: *Panno święta...* Zagadnienie fenomenu komunikacyjnego jakim jest dyskurs podejmuje Judyta Kabus. Wskazuje na polimorficzność pojęcia *dyskursu*. Zwraca uwagę na złożoność dyskursu i obecność w naukach nie tylko o języku, ale na przykład w teorii literatury. Omawia rozumienie pojęcia *dyskursu* w filozofii Michela Foucaulta, a więc ujęcie, które wywarło znaczący wpływ na popularyzację tego terminu w naukach humanistycznych. Kolejne dwa

artykuły dotyczą komunikowania poprzez taniec. Problematykę komunikatu baletowego podjęła Marta Wybraniec. Autorka skonfrontowała spektakl baletowy jako komunikat z tekstem libretta. Uznaje, że sztuka baletowa jest oparta na instrukcji w wykonywaniu określonych aktów „mowy ciała”, które nie tylko ozdabiają sam spektakl, ale przede wszystkim wyjaśniają jego treść. Olga Ziopaja zajęła się analizą sposobów odzwierciedlania emocji poprzez język werbalny, teatru dramatycznego, aż po język tańca improwizowanego i teatralnego. Przyjmuje, że sfera emocjonalna wydaje się najbardziej wyrazistym spektrum wykroczenia tańca ponad formy pojęciowe. Zwraca uwagę na intelektualną wartość tańca. Traktuje taniec współczesny jako medium emocji. Podkreśla, że taniec nie może być odbierany tylko jako rozrywka. Ewa Zielińska omawia wskaźniki zespolenia w zdaniu pojedynczym w gwarach kociewskich. Podstawowym źródłem analiz jest dla badaczki dzieło ks. Bernarda Sychty *Słownictwo kociewskie na tle kultury ludowej*. Zauważa, że spójniki oraz zapowiedniki zespolenia typu *a, ale, albo; to, toć, zaś* są w gwarach kociewskich wieloznaczne. Ich wieloznaczność polega na uwypatnieniu wartości komunikatywnej. Justyna Makowska rozważa problem językowo-kulturowego obrazu kobiet w dramatach autorstwa Jana Gutta-Mostowego, pisarza pochodzącego z Podhala. W badanych tekstach młoda kobieta postrzegana jest jako własność ojca (np. określenia typu: *córka + czyja?*). Pojawiają się także opisy targów między rodzinami podczas wydawania córek za mąż. Małżeństwo w analizowanych tekstach jawi się jako akt przekazania kobiety spod władzy ojca w ręce męża. Świadczą o tym noszone przez górali – bohaterki utworów Gutta-Mostowego przezwiska ojcowskie i odmężowskie. Małżeństwo uznawane jest jednakże za prawdziwe powołanie każdej kobiety. Kobiety są opisywane jako istoty gadatliwe, odznaczające się siłą fizyczną i psychiczną. W kolejnym artykule Jolanta Kasperek podejmuje zagadnienie stylizacji językowej na polszczyznę Żydów w utworze *Mośiek spekulant. Komedyjka w dwóch odsłonach* Karola Miarki (1825-1882) (premiera w amatorskim teatrze: 16 stycznia 1869). Jak zauważa Autorka, stylizacja ta wynika z interferencji języka polskiego i jidysz. W *Mośku spekulancie* obejmuje płaszczyznę fonetyczną, np. zastępowanie głoski *l* [l] przez *l*, np. *sluchaj, chlopy*, fleksyjną, np. użycie końcówki *-ów* zamiast *-y*, np.: *pomoże do pieniędzyów*, składniową, np. zakłócenie związku zgody w zakresie rodzaju, np.: *kwaśny mleko* oraz związku rzędu, np. liczne przykłady

użycia dopełnienia w M. zamiast w B.: *spotkasz chłopski syn*, dopełnienia w M. zamiast w D.: *nie złamię słowo*. Bardzo bogata jest stylizacja na poziomie słownictwa. Wyrazy żydowskie zapisane w niepoprawnej formie to np.: *tateleben* ‘ojciec’ (od wyrazów *tate*, *tatele* ‘ojciec’), użyte w poprawnej formie to np.: *szacher* ‘handel, oszustwo w interesach’. Ilona Stasiołek przedstawia językowy obraz zmagania pisarskich Teodora Parnickiego na podstawie *Dzienników z lat osiemdziesiątych*. Język *Dzienników* ujawnia złożoną osobowość autora. Zdaniem Autorki analizowane notatki pozwalają bliżej poznać samego pisarza. Artykuł Karoliny Ditych ukazuje złożoność i wielowątkowość procesu nauczania języka obcego (języka angielskiego) w grupie uczniowskiej. Opisuje aspekty dotyczące zbliżenia sytuacji klasowej do autentycznej komunikacji dziejącej się w życiu codziennym. Omawia jednocześnie autonomiczne formy pracy na lekcji sprzyjające naturalnej komunikacji, a także stosunek do błędu językowego w podejściu komunikacyjnym. Michał Garncarek omawia znaczenie Polskiego języka migowego (PJM) w nauczaniu osób słyszących. Zwraca uwagę, że świadomość społeczna na temat Głuchych jako mniejszości językowo-kulturowej oraz polskiego języka migowego jest współcześnie niewielka. Osoby słyszące najczęściej trafiają na kursy systemu językowo-migowego (SJM). W konsekwencji nie są w stanie efektywnie komunikować się z Głuchymi użytkownikami naturalnego języka migowego nawet po zakończeniu kursu SJM na poziomie zaawansowanym. Autor przedstawia wskazówki metodyczne dotyczące nauczania polskiego języka migowego (PJM) osób słyszących. Uznaje, że PJM ułatwia w większym stopniu komunikację z osobami niesłyszącymi niż system językowo-migowy (SJM). Zwraca uwagę, że profesjonalne przygotowanie kursów PJM i materiałów dydaktycznych wymaga wykorzystania wiedzy lingwistycznej, metodyki nauczania języków wizualno-przestrzennych oraz zasad opracowywania programów do nauki języków obcych.

Na całość tomu składają się jeszcze *Recenzje i omówienia* oraz *Kronika*. W pierwszym z wymienionych działów zamieszczono recenzję Bartosza Woźniaka dotyczącą książki Anety i Grzegorza Majkowskich *Źródła do dziejów języka polskiego w rękopiśmiennych zbiorach Jasnej Góry* wydanej w 2011 roku oraz recenzję pracy Joanny Kuć *Antroponimia pogranicza podlasko-mazowieckiego (na podstawie XVII-wiecznych ksiąg parafialnych z Mokobód)* również z 2011 roku autorstwa Grzegorza Majkowskiego. W dziale

Kronika Aneta Majkowska przedstawiła Sprawozdanie z IX Międzyuczelnianej Studenckiej Konferencji Naukowej Język – Teatr – Literatura. Częstochowa, 7–8 maja 2012 roku, Sekcja B. Językoznawstwo.

Mamy nadzieję, że zebrane w tym tomie artykuły będą ciekawą lekturą dla wszystkich zainteresowanych zagadnieniami języka i komunikacji.

Grzegorz Majkowski